

νήτος καθὸ οὐσία, ἣτις παριστάνεται ἐν τόπῳ καὶ χρόνῳ. Τοῦτο ἐξελήφθη ὡς ἀθεία, καὶ ἐπέφερεν εἰς τὸν Φίχτερον ἀηδεῖς περιστάσεις, τῶν ὁποίων δὲν ἦτο ἄξιος.

§. 384. Ἡ ἐπιστημονικὴ διδασκαλία ἔκαμε πολὺν κρότου· εὐρήκεν ἔπαινον καὶ ψόγον· εἶχεν ὁμοίως τὴν κριτικὴν τύχην παντὸς συστήματος, καὶ δὲν ἠδυνήθη, μὴ ὕλην τὸν ὑψηλὸν καὶ σεβασμίου λόγου της, νὰ βεβαιωθῇ ὡς ἡ μόνη τὸ κίον ἐγκύσια Φιλοσοφία· καὶ ὁ Φίχτερος αὐτὸς ἐδοκίμασε μὲν ἀφόρους παραστάσεις νὰ γείνη καταληπτὸς εἰς τοὺς φιλοσοφούντας· ἀλλὰ καὶ μετέβαλε τὴν θεωρίαν του εἰς μέρη τινὰ, οἷον, μεταξύ τῶν ἄλλων, εἰς τὸ περὶ σχέσεως τοῦ συστήματός του πρὸς τὴν τοῦ Λόγου Κριτικὴν, περὶ τοῦ Πῶς νὰ συλλαβώμεν κατὰ συνείδησιν τὴν ὀργικὴν τοῦ Ἐγῶ ἐνέργειαν· καὶ πρῶτον μὲν τὸ ἐδοκίμασε διὰ τῶν διανοητικῶν κινήσεων· ἔπειτα, διὰ νεοεῖδος τινος ἐποπτείας· ἀλλὰ ἡ ἐπαισητοτάτη διαφορά τῆς νέας παρὰ τὴν πρῆτην ἐπιστημονικὴν διδασκαλίαν εἶναι, ὅτι ἐκεῖ μὲν εἶναι πραγματικὴ, ἐδῶ δὲ ἐννοηματικὴ· ἐδῶ μὲν ὀρχεται ἀπὸ τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἐγῶ ὡς τὸ μόνον πραγματικόν· ἐκεῖ δὲ ἀπὸ τὸ ἀπόλυτον Θεῖον εἶναι, τὸ μόνον πραγματικόν, τὸ ὁποῖον ὀποκαλύπτεται δι' εἰκόνων, καὶ οὕτω συλλαμβάνεται κατὰ συνείδησιν. Εἰς ταύτην τὴν μεταβολὴν φαίνεται καὶ ἡ Φίχτερου καὶ ἡ Σχελλίγγου φιλοσοφία ὅτι μετέχου ἀπὸ θρησκευτικὴν σημασίαν.

§. 385. Ἀφ' οὗ ὁ Φίχτερος ἔκαμε τὸ δοκίμιον νὰ κατοσκευάσῃ ἐννοηματικῶς καὶ κατ' εἶδος καὶ καθ' ὕλην τὴν γνώσιν, ἠθέλησεν ὁ Σχελλίγγος νὰ δώσῃ εἰς τὴν τοιαύτην φιλοσοφίαν ὑψηλοτέρου τινα δυνάμιν, ἐνῶ ἔβολεν εἰς τὴν ὀρχὴν τοῦ συστήματός του ὄχι τὸ Ἐγῶ ὡς ὑποκειμεναυτικεῖμενον, ἀλλὰ τὴν ἀπόλυτον θεότητα, καὶ ἀπειτόλα

μησε να λύση τὸ ὑψηλότατον πρόβλημα τοῦ Λόγου, τῆς γνῶσιν τοῦ ἀπολύτου, καὶ τὴν πυντὸς πεπερασμένου παραγωγικὴ με φιλοσοφικὴν τιμὰ κατασκευὴν· Φρ. Βελχέλμος, Ἰωάν. Σχέλλεγγος, ἐπισημότατος φιλόσοφος, σολισμένος με ἀρχετύπων, καὶ ζῶσαν φαντασίαν, καὶ πολυμαθεῖαν καὶ παιδείαν, ὑπέλαβε κατ' ἀρχὰς τὴν ἐπισημονικὴν διδασκαλίαν ὡς τὸ μόνον ὀληθινὸν τῆς Φιλοσοφίας σύστημα, Ἄφ' οὗ δὲ ἔγραψε ὑπὲρ αὐτοῦ πολλὰ με ἀρχέτυπου τοῦ πνεύματος πτέρωμα, τοῦ ἐφώνη ὅτι ἐπαρατήρησεν εἰς αὐτὸ μνησόμερειαν καὶ ἔλλειψιν ἐναργείας. "Ὅτι δηλοδὴ παρελήφθη ἀναποδείκτως ὅτι τὸ Ἐγὼ γεννᾷ τὰ ἀντικείμενα, καὶ ὅτι δὲν συμβαίνει τὸ ἐναντίον. Ἐμπορεῖ να νοηθῆ καὶ μία διαβατικὴ φιλοσοφία, καθὼς καὶ μία φυσικὴ· ἐκείνη μὲν ἀρχεται ἀπὸ τὸ Ἐγὼ, καὶ ἐξ αὐτοῦ παράγει τὸ ἀντικείμενον, τὸ πολυπληθές, τὸ ἀνογκαίου, τὴν Φύσιν· αὕτη δὲ ἀπὸ τὴν Φύσιν καὶ ἐξ αὐτῆς παράγει τὸ Ἐγὼ, τὸ ἐλεύθερον καὶ ἄπλοῦν. Ἡ τάσις καὶ τῶν δύο εἶναι να κόμη τὰς φυσικὰς δυνάμεις καὶ τὰς ψυχικὰς καταληπτὰς δι' ἀλλήλων καθὸ ταυτιζόμενας· καὶ ἡ μὲν πρώτη κατασκευάζουσα δὲν δύναται να τελειώσῃ τὸ παντοδαπὸν, ἡ δὲ δευτέρα δὲν δύναται να καταλάσῃ τὸ ἀπολύτως ἄπλοῦν. Εἶναι ἀκατάληπτου Πῶς ἐκβαίνει ἐκ τῆς μονάδος τὸ πλῆθος, καὶ ἐκ τοῦ πλῆθους ἡ μονάς· καὶ αἱ δύο χάνονται εἰς τὸ ἄπειρον, τὸ ὁποῖον ἔχουσι καὶ αἱ δύο κοινόν. Ὑπάρχει λοιπὸν ἐξ ἀνάγκης καὶ ὑψηλοτέρα τις Φιλοσοφία, ἐκ τῆς ὁποίας ἐκπορεύονται ἐκεῖναι αἱ δύο. Ἄφ' οὗ ὁ Σχέλλεγγος ἔθεσε τὴν οὐσίαν τῆς γνώσεως εἰς τὴν ταυτότητα τοῦ ὑποκειμένου καὶ ἀντικειμένου, ἔφθασε τελευταῖον εἰς τὰ σύστημα τῆς ἀπολύτου ταυτότητος τῆς

ταυτότητος καὶ μὴ ταυτότητος, ἢ εἰς τὴν ἀ-
 διαφορίαν τοῦ διαφέροντος, ὅπου ὑφίσταται ἡ οὐσία τοῦ ἀ-
 πολύτου = Θεῶ. Τὸ ἀπόλυτον τοῦτο γνωσκεται διὰ τοῦ
 ἀπολύτου Λόγου, ὅστις εἶναι ὁλόκληρος ἀδιαφορία
 τοῦ ὑποκειμένου καὶ ἀντικειμένου, καὶ ὄν νοεῖ, ἀλλ' ἐ-
 ποπτεύει (νοητικὴ ἐποπτεία). Τὸ ἀπόλυτον
 εἶναι καὶ τὸ ἀπόλυτον γνωσκειν εἶναι ἀ-
 χῶρις, εἰς τὸ ὅπου αἴρονται ἐκ μέσου ὅλαι αἱ ἀν-
 τιθέσεις (Ἵποκειμενον, ἀντικείμενον, γνωσις, φύσις,
 ἐννοηματικόν, καὶ πραγματικόν)· παράγονται δὲ ἐξ αὐ-
 τοῦ ὅλαι αἱ ἀντιθέσεις ὡς ἐκμάγματα, ἀπόρροιαί,
 ὄψεις, πόλοι τοῦ Ἀπολύτου, ἀλλὰ μὲ ὑπεροχὴν
 νῦν μὲν τοῦ ἐννοηματικοῦ, νῦν δὲ τοῦ πραγματικοῦ, ἢ
 διὰ διχονοίας τοῦ ἀπολύτου, ἢ δι' ἀποκαλύψεως αὐ-
 τοῦ, ἢ διὰ τῆς ἐκπτώσεως τῶν ἰδεῶν ἀπὸ τοῦ
 Θεοῦ. Τὸ πεπερασμένον καὶ ἀτομικόν, τὸ ὅποιον ἐκβοί-
 νει ἀπὸ τὸ αἰώνιον, εἶναι τὸ εἶδος τῆς οὐσίας· διότι πᾶν
 ὄν εἶναι τὸ ἀπόλυτον, καθὼς ἀνακαλύπτεται ὑπὸ τοῦτο τὸ
 εἶδος. Δὲν δύναται νὰ ὑπάρχη ὅ,τι δὲν ἔχει μετοχὴν τοῦ
 Θεοῦ εἶναι. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ Φύσις δὲν εἶναι νεκρά, ἀλλὰ
 ζῶσα καὶ θεία, καθὼς τὸ ἰδανικόν. Τὰ πάντα εἶναι ἐν τῇ
 μονάδι, καὶ ἡ μονὰς ἐν πᾶσι· ὅλα εἶναι ταυτά. Κίς τὰ
 πράγματα δὲν εἶναι διαφορὰ κατὰ ποιότητα, ἀλλὰ κατὰ
 ποσότητα.

§. 386. Ὁ Σχέλλιγγος ἀνέπτυξεν εὐφύεστα τὰς ἰ-
 δέας ταύτας, ὡφελήθει ἀπὸ τὰς ιδέας τῶν παλαιῶν Πλά-
 τωνος, Βρούνου, Σπινόζα μὲ πολλὴν ἐπιτηδειότητα. Κατὰ
 παντοδαπὰς μεταμορφώσεις τῶν αὐτῶν κυριωτέρων ἰδεῶν
 ἐνησχολήθη πλέον εἰς τὸ πραγματικόν μέρος τῆς Φιλοσο-

φίας του, και τὸ σύστημα δὲν εἶναι συμπληρωμένου ἀκόμη· εἶναι ἀξιολύτως ἡ Σχελλέγγειας φιλοσοφία διὰ τοῦ βαθύτου τῶν προβλημάτων, τῆς συνεχείας, καὶ τῆς μεγάλης ἐκτάσεως τῆς ἐφαρμογῆς της. Περιλαμβάνει ὅλην τὴν ἐπικράτειαν τῶν θεωρητικῶν γνώσεων, καὶ διὰ μιᾶς ἰδέας συνάπτει ὅλα τὰ ὄντα τῆς πραγματικῆς φύσεως. Σηκόνει ὅλα τὰ ἐμπόδια τῶν γνώσεων, καὶ ὑπόσχεται ἐντελῆ γνῶσιν καὶ θεωρίαν καὶ τῶν ὅσα ἦσαν ἀντικείμενα πίστεως. Αἱ ἀρχαί της ἔχουσι τὸ κῆρος εἰς ὅλας τὰς ἐπιστήμας· φαίνεται μόνον ὅτι εἶναι πάλιν περιορισμένη, καθὸ πρακτικὴ ἐπιστήμη, καὶ εἶναι ἀκατάληπτος Πῶς πρακτικὴ ἀναγκαιότης, ἢ καθῆκον δύναται νὰ εὔρη τόπον εἰς τὸ σύστημα τῆς ἀπολύτου ταυτότητος. Περὶ τὴν ταύτην τῆς μονομερείας ἐλλείπει ἀπ' ὅλον τὸ σύστημα στερεὰ βάσις· αἱ ἀρχαί του εἶναι προϋποθέσεις· ἢ ὕλη του, διάκενοι ἰδέαι· ἢ μορφή της, φάσμα ἐπιστημονικότητος. Τὸ ὅλον εἶναι ποίησις τοῦ ἀνθρώπου πνεύματος, ἢ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ προξενήσῃ μεγάλην θέλξιν καὶ εὐφροσύνην διὰ τῆς φαινομένης εὐκολίας τοῦ ἐρμηνεύειν τὰ πάντα, διὰ τοῦ κατασκευάζειν τὴν φύσιν ἐκ τῶν πρᾶτέρων, διὰ τοῦ ἀπομακρύνειν πᾶσαν βίαν, διὰ τῆς συνάψεως πολλῶν ωραίων ἰδεῶν καὶ νέων θεωριῶν, καὶ διὰ τῶν ἀμέτρων ἐλπίδων τοῦ νὰ ἐξαπλωθῶσιν εἰς ὅλα ἀκριβέσταται γνώσεις.

§. 387. Τὴν μεγάλην δόξαν, τὴν ὁποῖαν ἀπέκτησεν αὕτη ἡ Φιλοσοφία, ἐυνάμεθα νὰ καταλάβωμεν ἀπὸ τῶν χαρακτηριστικῶν της, καὶ ἀπὸ τοῦ καιροῦ τὸ πνεῦμα. Φιλόσοφοι, Θεολόγοι, Νομικοὶ, Ἴατροὶ, συνίστησαν πολυαριθμοτάτην σχολὴν, ἣτις ἠγωνίζετο νὰ μετασχηματίσῃ ὅλας τὰς ἐπιστήμας κατὰ τὸ σύστημα τῆς ἀπολύτου ταυτότητος, καὶ νὰ

τὸ κατασῆση τέλειον· ἀλλὰ τὰ ποιήματα τῶν δὲν ἐσυμ-
φούνου· τὸ ἀρχέτυπον καὶ μεγαλοφυῆς πνεύματων τοὺς
ἀπεμάκρυνεν ἀπ' ἁλλήλων· Βάγνερ ος, Ἑσεμμέϊρ ος,
Ἑγγελο ς ἐσύσαναν ἐν μέρει ἀποκλίνοντας κλάδους ταύ-
της τῆς σχολῆς· ἐκβῆλαν ἐξ αὐτῶν πολλοί, οἷτινες ὠνό-
μαζον σοφίαν τὸν φρηητισμὸν καὶ τὴν δεισιδαιμονίαν, καὶ
μᾶζ ἀνεκάλουν τοῦ νεοπλατωνισμοῦ τοὺς χρόνους· ὁ δὲ ὑ-
ψηλὸς ἐνθουσιασμός, τὸν ὁποῖον ἔδειξαν κατ' ἀρχὰς διὰ
τὴν φιλοσοφίαν, ἐμεταβάλλετο κατ' ὀλίγον εἰς ἀμβλείαν
τινα ἀδιαφορίαν.

§. 388. Φριδερίκος Βουτερβέκιος, ἀνὴρ ἀγχίνους, ἔ-
χην ἐξαίρετον προτέρημα νὰ παρισάνῃ εὐκρινῶς, καὶ εὐ-
λισμένος μὲ ὀξύνοϊαν, ἥτις κάποτε ἐκπίπτει εἰς μικρο-
λογίαν, ἐπληροφορήθη μὲ ἄλλους πολλοὺς, ὅτι ἡ μὲν Καν-
τιακὴ φιλοσοφία δὲν ἠδύνατο νὰ ἀνῆξῃ κατὰ τοῦ Πυρρόω-
νισμοῦ, ἡ δὲ τοῦ Φιχτέρου δὲν ἀνέπαυε διὰ τὴν μονομέ-
ρειάν της, καὶ ὅτι ἡ φιλοσοφία χρειάζεται τὸ ἀπόλυτον,
ἐπειδὴ χωρὶς τοῦτο δὲν εἶναι δυνατὴ καμμία γνώσις, οὐδὲ
διάνοια, διότι εἰς πᾶσαν ἡμῶν ἀπόδειξιν προϋποθέτομεν
πραγματικόν τι, οὐσίαν τινα, τὸ ἀπόλυτον (τὸ ἄγνωστον
X.), τὸ ὁποῖον κατὰ τὸν Καντιον ὑπόκειται βᾶσις εἰς ὅλα
τὰ φαινόμενα. Ἡ ἀποδεικτικὴ τοῦ ἔπρεπε νὰ ἀνα-
πληρώσῃ ταύτην τὴν ἔλλειψιν τῆς φιλοσοφίας ἐκείνης, διὰ
τῆς ὁποίας δὲν φθάνομεν ποτὲ εἰς βεβαίαν γνώσιν· ὁ κυ-
ριώτερος αὐτῆς σοχασμὸς εἶναι: εἰς πᾶσαν αἰσθητικὴν καὶ
διανόησιν ὑπόκειται βᾶσις εἶναι τι, ὀληθές τι καὶ ἀπό-
λυτον, τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει βᾶσιν, ἀλλ' εἶναι βᾶσις αὐτό.
Τοῦτο τὸ εἶναι δὲν δύναται νὰ εὑρεθῇ διὰ συλλογισμοῦ, ἐ-
πειδὴ ἅπας συλλογισμὸς τὸ προϋποθέτει, καὶ εἶναι τι πλέον

παρά συλλογισμός. Πᾶν λοιπὸν εἶναι ἢ εἶναι ἐπίπλευσον καὶ πᾶσα διάνοια διάκενος, ἢ πρέπει νὰ ὑπόρχη ὀπόλυτος τις γνωστικὴ δύναμις, ἣτις οὐτ' αἰσθάνεται οὔτε συλλογίζεται, ἣτις καὶ εἰς τὸν λόγον αὐτὸν ὑπόκειται βάσις, καὶ διὰ τῆς ὁποίας πᾶν εἶναι εὐρίσκεται ἀποδεικτικῶς. Ἡ ὀπόλυτος αὐτῆ γνωστικὴ δύναμις εἶναι πλάσμα, ἐπειδὴ αἰ ἐκ τῶν ὁποίων παράγεται προτάσεις δὲν ἔχουσιν ἀποδεικτικὴν δύναμιν. Διὰ τῆς τοῦ ὀπολύτου ἰδέας κατήντησεν ὁ πατήρ τῆς Ἀποδεικτικῆς εἰς Σπινοζισμόν, εἰς τὸν ὁποῖον ὑποκείμενον καὶ ἀντικείμενον συγχέονται ὡς προσδιορισμὸς τῆς αὐτῆς πραγματικότητος· ἐλευθερῶναι ὅμως τὸ Ἴγὼ διὰ τῆς ἀρετῆς, ἢ διὰ τῆς ὀπολύτου ἐνότητος ἀντιθέτων καὶ διὰ τῆς ἀμοιβαίας των ἀντιθέσεως ὑπαρχουσῶν δυνάμεων, ἐνῶ διὰ τῆς ἀντιθέσεως, ἣτις ἀντιπαρατάσσεται εἰς τὴν ζῶσαν του δυνάμιν φθάνει εἰς τὸ νὰ γνωρίσῃ τὴν ἐλευθερίαν του. Μὲ ὅλα ταῦτα ἀντέστη ὁ Βουτερβέκιος διὰ τοῦ καθαροῦ νοῦς του εἰς τὴν ὑπερανισαμένην φανητικῶδη θεωρίαν, καὶ ὑπερψεφεν ἔπειτα εἰς κόσμικόν τινα ἐπιλογισμόν.

§. 389. Ἄλλον δρόμον ἐδιάλεξε Χριστόφορος Γοττφρεΐδος Βαρδέλιος (ἀπ. 1808.) εἰς τὸ νὰ γνωρίσῃ τὸ ὀπόλυτον ὡς βάσιν πάσης Φιλοσοφίας. Τὸ εὐρηκεν οὗτος εἰς τὴν διανόησιν, καὶ ἐπροσπάθησε νὰ κάμῃ τὴν Λογικὴν (ἣτις κατὰ τὸν Βουτερβέκιον, χωρὶς τὴν προϋπόθεσιν τοῦ ὀπολύτου ἐγένετο μηδέν) πηγὴν πραγματικῶν γνώσεων καὶ αὐτῆς τῆς Θεότητος, ταῦτ' ἔστι Μεταφυσικὴν. Τὸ διανοεῖσθαι, καθὼς φαίνεται ἀπὸ τὴν ἀρίθμησιν, συνίσταται οὐσιωδῶς εἰς τοῦτο, ὅτι τὸ ἐν καθὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ δύναται νὰ ἐπαναληφθῇ ἀπειράκις. Ἀ καθὸ Α ἐν Α, ταυτότης. Τοῦτο εἶναι τὸ διανοεῖσθαι, καθὸ δια-

νοεῖσθαι, ἔτε ὑποκείμενον, ἔτε ἀντικείμενον, ἔτε σχέσις μεταξὺ τῶν δύω, ἀλλ' ἀνώτερον ἢ τῶν δύω, ἢ βάσις ὑποβάλλόμενον ἢ εἰς τὴν δύω, καθὸ ἀρχὴ ἰδεῶν ἢ κρίσεων, ἅπειρόν τι προσδιορίζον ἐνταυτῷ καὶ προσδιοριζόμενον, ἀλλὰ διὰ ταύτης τῆς ἀρχῆς τοῦ διανοεῖσθαι δὲν νοεῖται τίποτε προσδιορισμένου πρὶν γέννησιν ἢ ἐφαρμογῇ, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει ἢ ὕλη, ἣτις αἰτεῖται ἀπόλυτως· ὁ χαρακτήρ τοῦ Διανοεῖσθαι, καθὸ τοιούτου, εἶναι ἐν εἰς πολλά· ταυτότης, ἑτερότης, παντοδαπότης, ὁ χαρακτήρ τῆς ὕλης. Τὸ διανοεῖσθαι, καθὸ πρῶτον καὶ ἀπόλυτον δὲν προσδιορίζεται διὰ τῆς ὕλης, ἀλλ' αὐτῇ διέκκινου. Ἡ ὕλη ὑπάρχει μόνον διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ διανοεῖσθαι ἐν αὐτῇ καὶ σὺν αὐτῇ. Τὸ διανοεῖσθαι εἶναι τὸ καθαρῶς δυνατόν, ὁ λόγος παντός πραγματικοῦ. Ἐνοούμενον δὲ μὲ τὴν ὕλην γέννησιν τὸ πραγματικόν, τὸ ὁποῖον εἶναι πλησιέστερος προσδιορισμός τοῦ δυνατοῦ. Διὰ τοῦτο εἰς τὴν ἰδέαν παντός ἀντικείμενου ἐνυπόχρυσαι τὸ καθαρῶς δυνατόν καὶ τὸ πραγματικόν ὡς παράγωγις. Τὸ κατ' ἐξοχὴν πρότερον εἶναι ὁ Θεός· ἢ πρώτη ἀρχὴ πάσης ἀληθείας· ἄρα καὶ τῆς Λογικῆς· ὅλη ἢ φύσις εἶναι ἀποκάλυψις Θεοῦ. Ἡ πρώτη αὕτη Λογικὴ, καὶ ἢ κατ' ἐπιλογισμὸν πραγματικὴ δόξα, τὴν ὁποίαν ἐχρεώσκει νὰ ἐμπεδώσῃ, δὲν ἐπροξένησε καμμίαν εὐαρέσῃσιν, οὐδ' ἠξιώθη ὑποδοχῆς, καὶ ὅλη ἢ δαπάνη τῆς ἀναλυτικῆς λεπτολογίας τοῦ Ρεϊνσόλδου δὲν ἠδυνήθη νὰ τῆς δώσῃ πληροφορητικὴν δύναμιν.

§. 390. Πολλὰ ἄλλα φιλοσοφίας δοκίμια, οἷον ἢ τοῦ Θωρέλδου Ἀρχιμετρία, ἣτις προσπαθεῖ νὰ ἀνάξῃ τὰ πάντα εἰς τὴν μεγεθολογίαν, καὶ περιέχει τὸ ζώπυρον πολλῶν ἐκκέυτρων ἰδεῶν, αἵ τινες ἀνεπτύχθησαν ἐφεξῆς. Ἡ

τοῦ Βεργίου Ἐπικριτικῆ, ἣτις παρισύνει τὴν λογικὴν θέλησιν ὡς ἐξηγητικὸν μέσον τῆς πραγματικότητος· ἦσαν πολὺ ἐκκεντρικὰ καὶ σκοτεινὰ, καὶ δυσνόητα, καὶ οὖν ἐσυμφώνουν εἰς τὸν τοῦ φιλοσοφεῖν σκοπὸν. Καὶ τὰ προγενέστερα δὲ δοκίμια τοῦ Ἀδελφίου δὲν ἠδυνήθησαν νὰ φέρωσιν εἰς τὸ φῶς νέαν Φιλοσοφίαν, ἐπεὶ δὴ τὸ ὅλον εἶναι σύρραγμα ἑτεροειδῶν θεωριῶν, καὶ τὸ νέον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εὐρίσκεται εἰς χωριστὴν τινα ὑποματρικολογίαν.

§. 391. Πουτάπασι διάφοροι σχολαστικοὶ ἀναφύονται εἰς Ἐρρίκον Ἰακῶβιν, ἀνδρα ἐπίσημον, πεπαιδευμένον, καὶ θρησκευτικῶς φρονούντα, ὅστις ὤμοσε πόλεμον κατὰ τῆς θεωρίας· ἐπειδὴ εἶναι πληροφορημένος, ὅτι ὁ Δογματισμὸς, εἶναι καὶ εἶναι ἀκόλουθος καθὼς ἡ τοῦ Σπινόζου διδασκαλία, καὶ γνωρίζει τὴν ἀποδειξὴν μόνην βεβαιότητος οὐδὲν, φέρει ὅμως εἰς τὴν ἀποδοχὴν τῆς εἰμαρμένης, καὶ ὅτι ἡ Κριτικὴ ἀφανίζει πᾶσαν γνώσιν, τὴν ὅποιαν εἰς μάτην προσπαθεῖ νὰ ἀναστήσῃ διὰ πρακτικῆς ἐλλογίου πίστεως. Ἀγαπᾷ λοιπὸν νὰ σερεώσῃ πᾶσαν φιλοσοφικὴν γνώσιν καὶ πληροφορίαν εἰς ἄμεσον τινα πίσιν, ἢ λογικὴν ἔποπτείαν· Ὁ αἰσθητὸς κόσμος μᾶς ἀναγγέλλει διὰ τῶν αἰσθητηρίων Θεὸν, Πρόνοιαν, Ἐλευθερίαν, Ἀθανασίαν, Χρησθήθειαν, καὶ μὲν ἓνα λόγον ὅλα τὰ ὑπὲρ αἰσθήσιν. Τὸ πραγματικὸν τούτων τῶν γνώσεων ἐπιστηρίζεται εἰς τὸ αἰσθημα, τὸ ὅποιον εἶναι ἢ ἔλλογος ἔποπτεία ἢ ἡ ἄμεσος παρατήρησις τῆς ψυχῆς· καὶ ὁ μὲν λόγος δίδει εἰς τὴν Φιλοσοφίαν τὴν ὕλην, ὁ δὲ νοῦς ἢ δυνάμεις τῶν ἰδεῶν, τὸ εἶδος· οὕτως ἐξηγεῖται ὁ Ἰακῶβις εἰς τὸ ἰερότατόν του σύγγραμμα. Διαφέρει ἀπὸ τοῦ Κάντιου, τὸν ὅποιον τιμᾷ ὡς ἀφανιστὴν τοῦ θαμβώματος

εἰς θεωρίας, καὶ ἀρχηγὸν καθαρῶς τινος πρακτικῆς φιλοσοφίας, ὅτι οὗτος δέχεται ὄχι μόνον πρακτικῶς, ἀλλὰ καὶ θεωρητικῶς ἀμέτους γνώσεις πραγματικῶν ὑπὲρ αἰσθησίων ὀντικειμένων, καὶ ὅτι ὑπολαμβάνει ἀφανιζομένην καὶ τὴν αἰσθητικὴν καὶ τὴν λογικὴν παρατήρησιν εἰς τὴν Καντιακὴν φιλοσοφίαν. Μετὰ καιρὸν ἕτερα ὁμίλησεν ἀπροσδιορίζως περὶ πίστεως καὶ ἀποκαλύψεως, τὴν ὁποῖον καθυποβάλλει τῆς φιλοσοφίας θεμέλιον, καὶ ἀφῆκεν ἀνεξήγητον τὸ πρᾶγμα. Ἐντεῦθεν, καὶ διότι δὲν ἐσαφήνισεν εὐκρινῶς τὴν διαφοράν τοῦ Νοῦς καὶ τοῦ Λόγου, ἐγεννήθησαν πολλαὶ ἀμφιγυνοὶ καὶ ἔλιγχοι. Οἱ ὑπερασπισταὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ ἥτις γενικῶς προξενεῖ μεγάλην εὐαρίστησιν, τὴν παρέστησαν κατὰ διαφόρους τρόπους, θεωροῦντες οἱ μὲν ιδέας καὶ ἐννοίας ἀσυμφώνους καὶ διαμαχομένας, οἱ δὲ, καὶ τὰς δύο συμβιβαζόμενας καὶ συναδούσας.

§. 392. Γοτλόβιος Ἑρυσίος Σχοῦλσος, ὅς τις ὡς Αἰνιοίδημος εἶχε φουερῶσειν τὸ ἄριστον τῆς Ρεϊνολδέϊου θεωρίας τῶν ἀντιληπτικῶν δυνάμεων, ἐπαρρησιάζετο τελευταῖον μὲ σκεπτικὴν ἐξέτασιν πάσης δογματικῆς καὶ τῆς κριτικῆς φιλοσοφίας καὶ ἐξουθενώσῃ τὸ θάμβωμα τῆς ἐπιπλάσους γνώσεως, τὴν ὁποίαν εἰς μάτην οἰκειοποιεῖται τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, καὶ, καθὼς ὁ Καντιος, καὶ συνεργήσῃ πλατύτερα τὴν αὐτογνωσίαν τοῦ Λόγου διὰ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ κληρονομικοῦ σφάλματος ἀπάσης φιλοσοφίας. Ἐκ τῶν ἐρευνῶν του ἐσυμπέρανε ὅτι πᾶσα θεωρητικὴ φιλοσοφία εἶναι ἐδύνατος. Θεωρητικὴ φιλοσοφία εἶναι ἡ ἐπιστήμη τῆς ἀνωτάτης καὶ ἀπολύτου αἰτίας πάντων τῶν αἰτιατῶν, τῶν ὁποίων ἐξεύρομεν βεβαίως τὴν πραγματικότητα. Κατὰ ἐπι-

σήμη προϋποθέτει ἡ Φιλοσοφία ἀποδεικτικὴν βεβαιότητα καὶ
 συστηματικὴν ἐνότητα ἢ ἀλληλουχίαν ἀπάσης γνώσεως ἀνη-
 κούσης εἰς τὴν ὑλην τῆς, διὰ μιᾶς μόνης ἀνωτά-
 τῆς ἀρχῆς, ἢ πρώτης ιδέας, ἐκ τῆς ὁποίας δύ-
 νανται νὰ παραχθῶσιν ὅλαι δι' ἀναλύσεως. Σκοπὸς τῆς θεω-
 ρητικῆς φιλοσοφίας εἶναι τελεία ἀνίχνευσις καὶ
 βεβαίωσις τοῦ πραγματικοῦ εἶναι τῶν πραγ-
 μάτων διὰ τοῦ ἀπολύτου. Δογματισμὸς τῆς φιλο-
 σοφίας εἶναι ἡ βεβαίωσις, ὅτι ὑπάρχει ἐπισημονικὴ Φιλοσο-
 φία· καὶ εἶναι ἡ Διανοητικὸς ἢ Κρισμογονικὸς, καθὼς ἤθε-
 λεν ἀρχεσθαι ἢ μὴ ἀπὸ ἐξήγησιν τῆς ἀρχῆς τῆς γνώσεως τῶν
 πραγμάτων. Τὸ ἀδύνατον καὶ τῶν δύο εἰδῶν τοῦ Δογμα-
 τισμοῦ ἀποδεικνύεται καὶ γενικῶς καὶ μὲ ἰδιαιτέραν ἀντίκρι-
 σιν τῆς Λωκκισκῆς, καὶ Λεϊδωνισκῆς, καὶ Καντιακῆς φιλο-
 σοφίας· ὁ δὲ Πυρρῶνισμὸς παριστάνεται ὡς ἡ μόνη ἀληθινὴ
 Φιλοσοφία, ἣτις ἐπισηρίζεται εἰς οὐσιώδη καὶ ἀναγκαίαν τινα
 διάθεσιν τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος. Καὶ μ' ὅλον ὅτι ὁ Πυρ-
 ρῶνισμὸς εὐκόλως νικᾷται διὰ τῆς ἐξηγήσεως τῶν ἀναγκαιῶν
 τοῦ κανόνων εἰς τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, καθὼς καὶ διὸ τῆς
 ἐξηγήσεως τῆς οὐσίας καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς θεωρητικῆς φιλο-
 σοφίας, ἐκ τῆς ὁποίας παρέπεται αὐτόματος ἡ ὑδυναμία
 τῆς, καθὼς καὶ διὰ τινῶν ἀπροσδιορίστων καὶ ἀναποδείκ-
 των γνωμῶν, ὡς καὶ αὐτὸς καθυποβάλλεται εἰς ἀμφι-
 βολίαν· ἀλλ' ὅμως ἡ ἀρχέτυπος αὕτη τοῦ Πυρρῶνισμοῦ
 παράστασις, ἣτις ἀποδέχεται τὴν βεβαιότητα τῆς ἀμέσου
 γνώσεως, καὶ προσπαθεῖ νὰ τῆς δώσῃ ἀκράδαντον βάσιν,
 εἶναι ἀξιολογωτάτη, τὸ μὲν, ὅτι συντηροεῖ τὴν ἀγάπην τῆς
 τῶν ἐρευνῶν προαγωγῆς, τὸ δὲ, ὅτι ἀφέλκει τὸ ἀνθρώ-
 πινον πνεῦμα ἀπὸ τὰς πλάνας τῆς θεωρίας.

§. 393. Ἐὰν καὶ οἱ διάφοροι οὗτοι ἀλλήλων ἀντιθετοὶ δρόμοι τοῦ φιλοσοφοῦντος Λόγου τῶν νεωτάτων χρόνων ἕκαμαν ὑποπτεῖν πᾶσαν Φιλοσοφίαν, ἐνῶ καὶ αὐτὴ ἡ κριτικὴ δὲν ἠδυνήθη οὔτε τὸ τολμηρὸν πτερόν τοῦ θεωρητικοῦ πνεύματος νὰ κρατήσῃ, οὔτε τὰς προσβολὰς τοῦ Πυρρῶνισμοῦ νὰ ἀδυνατίσῃ, ἀλλ' ἐγρησίμευσε μάλιστα χορηγήσασα καὶ εἰς τοὺς δύο θείλητρον καὶ ὕλην καὶ σεβασμιώτερον χαρακτήρα. Πρέπει μ' ὅλον τοῦτο τὰ δοκίμια ταῦτα, εἰὰ καὶ δὲν εἶναι σύμμετρα ὀκρῖδῶς μὲ τὸ πνεῦμα καὶ τὸν σκοπὸν τῆς ἀληθινῆς Φιλοσοφίας, νὰ ἐμψυχόუნωσι τὴν εἰπίδα, ὅτι ὁ Λόγος θέλει φθάσειν ποτὲ εἰς αὐτογνωσίαν, καὶ κρατήσῃν ξερρῶς τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ σφαῖραν, καὶ καλλιεργήσειν πάντοτε πλείον τὴν ἀληθινὴν τοῦ φιλοσοφεῖν μέθοδον, καὶ διδαχθῆν νὰ ἀποφεύγῃ τὰ ἀμφίδητρα, εἰς τὰ ὅποια περιεπλέκοντο μέχρι τοῦδε οἱ φιλοσοφοῦντες. Θέλει ἔλθειν ὥρα, ὅποτε καὶ αὐτὰ τοῦ φιλοσοφεῖν τὰ εἶδη τὰ εἰς ἡμᾶς τώρα παρεκδρομαίφαινόμενα θέλουσιν γνωρισθῆν ὡς ἀναγκαῖαι συνθήκαι τῆς ἀληθινῆς καλλιεργείας τοῦ Λόγου καὶ τῆς γνησίης σοφίας. Δύω ἐκ τῶν ἡμετέρων ἐπισημοτάτων ἀνδρῶν, Βιλέλμος Τραϋγόττιος Κρύγιος καὶ Ἰάκωβος Φρεῖσος συνήργησαν ἐξαιρέτως εἰς τὴν ἐλπίζομένην ἔλευσιν ταύτης τῆς τοῦ φιλοσοφεῖν περιόδου. Ὁ πρῶτος διὰ τοῦ νέου ὄργανου καὶ τοῦ συστήματος τῆς Φιλοσοφίας τοῦ ὁ δὲ δεύτερος διὰ τῆς νέας κριτικῆς τοῦ καθαρῷ Λόγου καὶ τοῦ συστήματος τῆς Λογικῆς, ὅπου ἐπροσπόθησε νὰ κάμῃ καθαρωτέραν τὴν θεωρίαν καὶ τὴν κριτικὴν τῶν γνωστικῶν δυνάμεων καὶ τὴν τοῦ φιλοσοφεῖν μέθοδον δι' ὀνθρωπολογικῶν παρατηρήσεων. Ἡ πάντοτε μᾶλλον καὶ μᾶλλον μεταδιδόμενη πληροφορία τῆς ἀναγκαίας ἀποτυχίας τῆς θεω-

ρίας, καὶ τοῦ δυνατοῦ καὶ χρειώδους ζεῖρας τινὸς καὶ πρὸς ἑαυτὴν συμφώνου Φιλοσοφίας, καὶ τῆς ἀναγκαιότητος τῆς αὐτοκατανοήσεως τοῦ Λόγου, θέλει διατηρήσειν εἰς κίνησιν τὴν βάσιμον ἔρευναν, καὶ τελευταῖον θέλει παρασκευάσειν τὴν νίκην εἰς τὴν ὀληθρινὴν σοφίαν, εἰάν καὶ ἤθελαν ἀναφανῆν μετ' ἀγαθὴν τύχην πολλότατα ἀκόμη συστήματα.

§. 394. Κατὰ ταύτην ὅλην τὴν Περίοδον τὰ ἄλλα ἔθνη ἐδείξαν πολλά ὀλίγα καὶ ἀσθενῆ ἔχνη γνησίως ἐπισημονικῆς σπουδῆς. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν περιπατοῦσιν ἀκόμη οἱ γραμματισμένοι τὴν ὑπὸ Βάκωνος καὶ Λωκίου καταδειχθεῖσαν ὁδὸν· μόνος ὁ Στεβάρτιος ἔρριψε βαθύτερα τινα βλέμματα εἰς τὴν Ψυχολογίαν. Εἰς τὴν Γαλλίαν περὶ σφύρονται ὅλοι ἀπὸ τοὺς χρόνους τοῦ Κουδ:λλακίου ἐντὸς τοῦ κύκλου τῆς ἐμπειρίας. Ἡ μέθοδος τοῦ Κουδ:λλακίου καὶ ἡ Ἰδεολογία φαίνονται εἰς τοὺς Γάλλους ὅτι εἶναι τὸ ἔσχατον ὄριον ἀπάσης Φιλοσοφίας· ἐκεῖ μὲν συνάπτεται μετ' τὴν ἐμπειρίαν τὸ πνεῦμα τῆς κοσμιότητος, καὶ ἐνεργητικῆς αἰσθησεως τοῦ εἰς τὸν ἄνθρωπον Θείου· ἐδῶ παρρησιάζεται ἡ ἐμπειρία ὡς κυριαρχοῦσα συνωδευμένη μετ' τὴν κενοδοξίαν καὶ ἐπιπολαιότητα. Εἰς Ὀλλανδίαν, Δανιμαρκίαν, Σβεκίαν, Ἰταλίαν ἀνεφάνη σποράδην πλειοτέρα μὲν ὅπως οὖν δεκτικότης τῶν φιλοσοφικῶν ἐρευνῶν, ὀλιγωτέρα δὲ ἀρχετυπία.